

Poikkeuksellinen säännöllinen työaika. Pienryhmäkoti.**Dnro 1/2025, annettu 3.2.2025.**

Oikaisuvaatimus hylättiin.

Oikaisuvaatimuksen tekijä: X Oy, toiminnanjohtaja A

Vireille: 2.1.2025

Oikaisuvaatimuksen
kohde: Lounais-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueen
päättös dnro LSAVI/19160/2024, joka on annettu 3.12.2024.

X Oy haki lastensuojeluyksikön neljälle kasvatus- ja hoitotyöntekijälleen lupaa poiketa työaikalain (872/2019) 39 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella työaikalain 5 ja 25 §:stä ajalla 1.1.2025–31.12.2026.

Pienryhmäkoti on seitsemän paikkainen lastensuojeluyksikkö. Siellä työskentelee seitsemän henkilöä, joista kolme on yrittäjiä ja neljä palkattua ohjaajaa (kasvatus- ja hoitotyöntekijää). Työnantaja haki ohjaajille poikkeuslupaa seuraaviin työvuoroihin: kello 9.30–21 (11,5 tuntia) ja kello 12–10 (22 tuntia). Työntekijöillä on myös mahdollisuus tehdä kahdeksan (8) tunnin työvuoroja niin halutessaan. Työnantaja kertoi hakemuksessaan, että työvuorot järjestetään pääsääntöisesti perättäisinä vuoroina mutta toisinaan vuoroja voidaan tehdä vain yksittäin. Lepoajat järjestettäisiin siten, että pitkän vuoron jälkeen on aina vähintään yksi kokonainen vapaapäivä ns. makuupäivän lisäksi. Yöllä (kello 23–06) on mahdollisuus lepoon lasten turvallisuus huomioiden.

Hakemuksen mukaan henkilöstön pitkät työvuorot ovat merkittävässä roolissa, kun lapsille pyritään luomaan kodinomaista, yksilöllisiin tarpeisiin ja ratkaisukeskeiseen työotteeseen

perustuvaa arkea ja paikka, jossa asua ja johon kiinnittyä. Kyseessä on perustason yksikkö, joten siellä ei tarjota esimerkiksi päihdekatkaisua eikä oteta vastaan päihdenuoria tai väkivaltaisesti oirehtivia lapsia.

Hakemuksessa kohteena olevat työntekijät tekevät lastensuojeluyksikön ohjaajan työtä ja toimivat hoitavina aikuisina pienryhmäkodissa huostaanotetuille ja sijoitetuille lapsille. Työhön kuuluu kaikki lapsiperheen arjen toimet, siivous, ruuanlaitto, osallistuminen oma-aikuisena lapsen verkostojen palavereihin sekä yhteydenpito sijoitettujen lasten läheisverkostoon. Tehtäviin kuuluu myös päivittäinen raportointi.

Pienryhmäkodissa työskennellään yöaikaan yksin, mutta kello 12–21 talossa on kaksi aikuista kaikkina viikonpäivinä. Päivärytmi on luotu sellaiseksi, että se mahdollistaa aikuisillekin hengähdystauot työn lomassa ja tarvittaessa omien asioiden hoitamisen päivän aikana.

Työvuorot on rytmitetty lasten arkirytmien mukaisesti. Toisaalta päivien sisältö ei voi olla tarkasti etukäteen suunniteltua. Ennalta suunniteltuja työtehtäviä siirretään tarpeen vaatiessa toiseen ajankohtaan. Suunniteltua työaika on arvion mukaan kahdeksan (8) tuntia koko työvuorosta.

Työnantajan toimittamalla työvuorosuunnitelmalla perusteltiin näkemystä aika ajoin tehtävästä työstä. Siitä kävi ilmi, että työntekijäkohtaisesti tehdään kuukauden jaksossa neljä pitkää päivä- ja yövuoro -yhdistelmää. Työnantajan mukaan ennen hakemusta työtä tehtiin jaksotyönä seuraavissa työvuoroissa: kello 9.30–21.30, 12–22 ja 22–10. Kaikki yksikön työntekijät ovat halukkaita tekemään työtä hakemuksen mukaisella vuorosuunnittelulla. Perusteena on lasten ja työntekijän oma hyvinvointi sekä työssä jaksamisen edistäminen pidempien vapaiden muodossa.

Lounais-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue (työsuojeluviranomainen) hylkäsi työnantajan hakemuksen, koska kysymys ei ole työaikalain 39 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua aika ajoin tehtävästä työstä. Poikkeuslupahakemuksen kohteena olevat työntekijät suorittavat lastensuojeluyksikön ohjaajan työtä ja toimivat pienryhmäkodissa huostaanotettujen ja sijoitettujen lasten hoitavina aikuisina. Työhön kuuluu kaikki lapsiperheen arjen toimet, osallistuminen lapsen verkostojen palavereihin, yhteydenpito sijoitettujen lasten läheisverkostoon ja päivittäinen raportointi. Vaikka pienryhmäkodin työympäristöä on kuvailtu rauhalliseksi ja ongelmattomaksi, asuu siellä lapsia, jotka tarvitsevat huolenpitoa ympäri vuorokauden. Tällöin voi

syntyä ennalta arvaamattomia nopean reagoinnin tilanteita, ja työpaikalla työskentelee yöaikaan vain yksi työntekijä. Valvontavastuu säilyy yöaikana lepomahdollisuudesta huolimatta.

Kun lupaharkinnassa on otettava huomioon ensisijaisesti työn laatu, ei työntekijöiden käsitystä haetun työaikajärjestelyn tarpeellisuudesta tai sopivuudesta pidetty riittävänä perusteena luvan myöntämiselle. Työsuojeluviranomainen tuo päätöksensä perusteluissa esille joutuvansa arvioimaan luvan myöntämisen yleisiä edellytyksiä tilanteissa, joissa työtä tehdään sekä niin sanotun täyden työajan vuoroissa että vuoroissa, joina työtä tehdään vain aika ajoin. Nyt haettavassa luvassa pitkiä työvuoroja, joihin liittyy lyhennetty vuorokautinen lepoaika, ja joina työtä tehdään vain aika ajoin, tehdään kuukausisuunnitelman mukaan vain neljä (4) kertaa. Työnantaja ei ollut kertonut täsmällisesti, miten monta lyhyempää työvuoroa työvuorosuunnitelmaan sisältyisi, koska näiden vuorojen teettäminen olisi täysin työntekijöiden päätöksen varassa. Näin ollen työ ei työsuojeluviranomaisen mukaan ole pääasiallisesti aika ajoin tehtävää, vaan työhön sidonnaisuus on pääosin kokoaikaista. Jotta lupa on ylipäänsä voitu myöntää tilanteissa, joissa on vastaavan kaltainen työvuorokierto, on lupaan liitetty edellytys siitä, että vain aika ajoin tehtäviä työvuoroja on vuositasolla enemmän kuin täyden työajan vuoroja (esimerkiksi palomestareille myönnetyt luvat, joissa päivystysvuorot ja toimistovuorot vuorottelevat). Tällöin päivystysvuorojen suhteellisen osuuden on tullut olla yli 50 prosenttia vuosityöajasta. Koska lastensuojelutyöhön liittyy epävarmuustekijöitä tehollisen työajan määräytymisessä sekä mahdollisuuksissa rajoittaa ja seurata tehollista työaikaa, katsoi työsuojeluviranomainen perustellummaksi hylätä hakemuksen.

X Oy pyytää työneuvostoa myöntämään luvan hakemuksen mukaisesti. Työvuorosuunnittelu tultaisiin jatkossa toteuttamaan niin, että luvassa haettujen 22 tunnin pituisten työvuorojen osuus on suurempi kuin 50 prosenttia kaikista vuoroista. Lisäksi yhtiö vetoaa työaikalain 34 §:ään, jossa paikalliselle poikkeamiselle annetaan tilaa. Työn luonne on kokonaisuudessaan aika ajoin tehtävää työtä niin pitkissä kuin lyhyemmissäkin vuoroissa.

Pienryhmäkoti on perustason yksikkö, jossa työntekijöillä on öisin mahdollisuus yhtäjaksoisesti ainakin noin seitsemän (7) tunnin pituiseen lepoaikaan työpaikalla. Tämän lisäksi työntekijöillä on mahdollisuus lepoaikaan ja poistumiseen talosta myös muulloin vuoron aikana. Haettu työaikajärjestely mahdollistaa poikkeuksellisen pitkät vapaajaksot työajan ulkopuolella, mikä osaltaan parantaa työstä palautumista. Lapsen oikeuksien sopimuksen 3 artiklan yksi kohta

edellyttää, että kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten ja lainsäädäntöelinten toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Lapsen oikeuksien komitean mukaan lapsen edussa on kysymys lapsen ihmisoikeuksia parhaalla mahdollisella tavalla toteuttavasta tulkinnasta. Tätä tulisi noudattaa myös hoitajien työaikaa koskevassa päätöksenteossa. Pidemmät työvuorot ovat suoraan suhteessa henkilökunnan viihtyvyyteen ja pysyvyyteen, mikä kohottaa työn laatua ja parantaa lasten hyvinvointia. Lapset voivat myös itsearvoisesti paremmin, kun ohjaajat ovat paikalla pidemmän työvuoron kerralla ja pystyvät hoitamaan lapsia pitkäjänteisesti.

Työ pienryhmäkodissa on laadultaan hyvin kodinomaista, ja siellä on pääsääntöisesti pitkäaikaisia asiakkaita. Kun pienryhmäkodissa vietetään iso osa lapsuudesta ja nuoruudesta, on kodinomaisuus elinehto mahdollisimman hyvälle aikuisuudelle. Kodinomaisuus tarkoittaa myös sitä, että pienryhmäkodissa voi työajan puitteissa levätä aina tilanteen niin salliessa. Työ on hyvin pitkälti "saatavilla oloa", ja näin ollen se on vain aika ajoin tehtävää. Työntekijöillä on mahdollisuus yhtäjaksoisesti ainakin seitsemän (7) tunnin pituiseen lepoaikaan kello 22–6 välisenä aikana. Tämän lisäksi työntekijöillä on mahdollisuus levätä vähintään kaksi (2) tuntia lasten ollessa koulussa kello 9–14. Mahdollisuus lepoon on myös kello 14–22 keskimäärin noin kahden tunnin ajan. Lisäksi työpaikalta saa poistua hoitamaan omia asioitaan. Yhtiö korostaa, että lastensuojelutyön luonteen erityisyys puoltaa poikkeusluvan myöntämistä.

Asianosaisen kuuleminen

Työneuvosto on varannut poikkeuslupahakemuksen kohteena oleville neljälle työntekijälle tilaisuuden tulla kuulluksi asiassa. Kolmelta työntekijältä saatiin työnantajan oikaisuvaatimusta puoltavat lausumat. Yhdeltä työntekijältä ei saatu lausumaa asetetussa määräajassa.

TYÖNEUVOSTON PÄÄTÖS

Oikaisuvaatimus hylätään.

Päätöksen perustelut

Työaikalain (872/2019) 39 §:n 1 momentin 1 kohdan perustella aluehallintovirasto voi myöntää luvan poiketa 5 §:n mukaista säännöllistä työaikaa ja 25 §:n mukaista vuorokausilepoa koskevista säännöksistä siten, että työntekijälle turvataan 25 §:n mukaisten korvaavien lepoaikojen toteutuminen välittömästi työvuoron päättymisen jälkeen. Oikeus poiketa edellä mainituista säännöksistä voidaan kuitenkin myöntää ainoastaan silloin, kun kysymys on työstä, jota tehdään vain aika ajoin sen vuorokautisen työajan kuluessa, jona työntekijän on oltava valmiina työhön.

Aika ajoin -kriteeriä ei kuvata työaikalain 39 §:n 1 momentin 1 kohdassa eikä sen esitöissä (HE 158/2018 vp, s. 121). Vastaavaa ilmaisua käytettiin kuitenkin jo vuoden 1996 (605/1996) työaikaissa. Työneuvoston tulkinta aika ajoin -kriteeristä on ollut vakiintunutta. Aika ajoin -edellytys tarkoittaa sitä, että työn tekeminen työvuoron aikana on ennakoimatonta. Etukäteen ei ole mahdollista tietää, milloin työntekijälle syntyy työvuoron aikana tarve ryhtyä työn tekemiseen erilaisten kutsujen ja hälytysten perusteella.

Työneuvosto on käsitellyt myös useita perhe- ja pienryhmäkoteja koskevia oikaisuvaatimuksia, ja arvioinut niissä aika ajoin -edellytyksen täyttymistä. Osasta päätöksiä on valitettu työtuomioistuimeen, joka on pysyttänyt työneuvoston päätökset. Mainituissa ratkaisuissa on katsottu, että eri nimikkeillä työskentelevien lasten ja nuorten hoitajien työvuoron aikaisista lepojaksista huolimatta kysymyksessä on keskeytymätön työsuoritus (ks. mm. työneuvoston päätökset dnrot 16/2017, 13/2017 ja 9/2016 sekä työtuomioistuimen päätökset TT 2016:105 ja TT 2016:106). Edellä kerrotun vakiintuneen ja johdonmukaisen käytännön perusteella perhe- ja pienryhmäkotien työntekijöiden työtä ei ole sen säännönmukaisuuden ja siihen käytettävän ajan pituuden vuoksi voitu pitää vain aika ajoin työvuoron kuluessa suoritettavana.

Oikaisuvaatimuksen kohteena oleva hoitajan työ pienryhmäkodissa on vastaavantyyppistä kuin edellä mainituissa työneuvoston aiemmin käsittelemissä oikaisuvaatimusasioissa. Pienryhmäkoti on lastensuojeluyksikkö, joka tuottaa ympärivuorokautista hoivaa ja huolenpitoa lapsille, jotka tarvitsevat lyhyt- tai pitkäaikaista sijoitusta kodin ulkopuolelle. Hakemuksessa kohteena olevat työntekijät työskentelevät ohjaajina pienryhmäkodissa kodinomaisissa oloissa hoitaen huostaanotettuja ja pienryhmäkotiin sijoitettuja lapsia. Yöaikaan sijoittuvasta ja muista työvuoron aikaisista lepojaksoista huolimatta kysymyksessä on katsottava olevan keskeytymätön työsuoritus eikä sen aikana yöaikaankaan vapauduta hoidettavien lasten turvallisuudesta huolehtimisesta. Kun kysymys ei ole työstä, jota tehdään pääasiassa työvuoron aikana ennakoiduttomasti erilaisten hälytysten ja kutsujen perusteella, ei se laatunsa perusteella täytä poikkeuslupan myöntämiseksi työaikalain 39 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädettyjä edellytyksiä. Ohjaajan työtä ei voida pitää vain aika ajoin työvuoron kuluessa suoritettavana, koska myös lepoaikoina säilyy lasten ja nuorten hoitovastuu. Työ on säännönmukaista hoitotyötä ja koko työvuoro lukeutuu työn tekemiseksi. Työvuoron aikana yöaikaan sijoittuva lepoaika sen pituudesta riippumatta tai päiväaikaan sijoittuvien muiden lepoaikojen pitämisen mahdollisuus eivät tee työstä vain aika ajoin suoritettavaa.

Lupan myöntämisen edellytykset on säädetty pakottavalla tavalla työaikalaisissa. Lupaharkinnan on perustuttava objektiivisesti arvioitavana työn laatuun. Mainittua vaatimusta ei ole mahdollista sivuuttaa esimerkiksi henkilöstön käsityksillä haetun työaikajärjestelyn tarkoituksenmukaisuudesta tai sopivuudesta. Työnantaja on vedonnut lasten etuun ja että haettu työaikajärjestely turvaisi nimenomaan lasten hyvinvointia. Työnantajan esille ottamat asiat ovat tärkeitä, mutta niitä ei voida ottaa huomioon lupaharkinnassa. Edelleen työnantaja vetoaa työaikalain 34 §:ään ja siinä esille tulevaan paikalliseen sopimiseen. Työaikalain 34 §:ssä (944/2024) säädetään oikeudesta työehtosopimuksella sopimalla poiketa eräistä työaikalain säännöksistä työntekijän etuja ja oikeuksia vähentäen. Säännös ei liity nyt käsitellyssä olevaan oikaisuasiaan, eikä sitä näin ollen ole tarvetta käsitellä enemmälti.

Asiassa ei ole perusteita muuttaa aluehallintoviraston tekemää hylkäävää päätöstä.

Sovelletut lainkohdat

Työaikalain (872/2019) 34 § ja 39 §:n 1 momentti.

Päätös on yksimielinen ja se perustuu puheenjohtaja Ahtelan sekä jäsenten Ilveskivi, Meling, Salonen ja Tarnaala mielipiteeseen.